

LOONE OTS

EESTI
KEEL

Milks?

Milks?

Milks?

MENUKOPRODIA

Loone Ots
Miks? Miks? Miks?
Eesti keel (2022)

Illustreerinud Diana Kull
Kujundanud Einike Soosaar
Toimetanud Helve Hennoste

Väljaandja Menu Meedia
Trükk Tallinna Raamatutrükikoda
ISBN 978-9949-686-56-8

Eessõnake

Hea sõber! Maailm meie ümber on üks põnev paik. Nii tavalised asjad, nagu A-täht, juuksed või joogivesi, on tegelikult väga huvitavad. Tuleb ainult huvi tunda.

Lapsed küsivad kogu aeg, miks mõni asi on just nii ja mitte teisiti. Mõnikord tüdivad vanemad juba vastamisest ära. Aga küsida on tore ja vastuseid teada veel toredam.

See raamat on sulle ja sinu suurtele sõpradele, on nad siis õed-vennad, vanemad, õpetajad või ükskõik kes. Siit leiad mõned küsimused, mida lapsed on küsinud ja millele suured inimesed ei ole mõnikord osanud kohe vastata. Kõik vastused suunavad sind avastama asjade ja nähtuste vahest päris ootamatuid seoseid. See on huvitav raamat.

Selles raamatus peaks saama ka natuke nalja. See on hea tuju raamat. Sellepärast jaga seda oma sõprade ja kodustega. Kutsu suuremad inimesed endaga üheskoos avastama, miks maailm nii huvitav on!

KAS SA
OLED VALMIS?

SIIS HAKKAME
PIHTA!

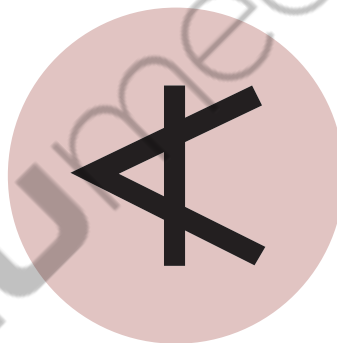
MIKS on A-täht tähestikus esimene?

Meie tähestik on kujunenud välja tuhandeid aastaid vanast tähestikust. Seda kasutasid Foiniikia elanikud. Nende tähestiku esimene täht oli *aleph* (häälda: aleff). See tähendas härja. Täht meenutas härja pead. Miks? Sest foiniiklased kirjutasid A külili. Vaata ise!

Kalluta pea vasakule viltu. Kuidas *aleph* nüüd paistab?

See on A.

See on *aleph*.

Milline täht meie tähestikus on veel kõige rohkem selle tähe moodi, kas D, K või R? Miks?

Kirjuta see täht siia _____

Kirjuta siia kolm A-tähega algavat sõna.

Miks on A-täht aga tähestikus just esimene?

Vanadel foiniiklastel oli härg kõige tähtsam koduloom. Härg oli neile nagu auto ja traktor kokku. Nad ei kujutanud elu ilma härgadeta ettegi. Härg oli neile loom number üks!

Pane nüüd hästi tähele! Just see number ongi siin loos tähtis.

Kirjuta, mis numbrist me räägime _____

Foiniiklased ja nende naaberrahvad tähistasid tähtedega ka numbreid.

Aleph ehk A vastas numbrile 1. Selle järgi paigutati A tähestikus esimeseks.

KAS TEADSID?

Mitte kõik maailma tähestikud ei alga A-ga. Näiteks üks vanade germaanlaste ruunitähestik algas f-tähega!

See nägi välja nii .

A-täht on neil hoopis tähestiku neljas täht.

A nägi välja hoopis nii .

- **Mitu kriipsu on meie A-tähes?**
- **Mitu kriipsu on germaanlaste A-tähes?**
- **Kas meie A-tähes on kriipse vähem, rohkem või võrdset?**

MIKS kõlab sõna BANAAN eesti keeles hoopis PANAAAN?

Sõna „banaan“ on eesti keeles võõrsõna. See on teistelt rahvastelt laenatud.

B, D ja G tähistavad nõrku sulghäälikuid. Need justkui helisevad suus.

Eesti keele omasõnade alguses on ainult tugev sulghäälik K, P või T.

**Proovi öelda „ball“. Nüüd ütle „pall“.
Kas sa kuuled vahet?**

- **Ütle samamoodi sõnapaare**

BAAR ja PAAR

BOOL ja POOL

DOOS ja TOOS

DUUR ja TUUR

GAAS ja KAAS

GEEL ja KEEL

Kui sa mõne sõna tähendust ei tea, küsi targematelt!

Omasõnade esimene täht on alati K, P või T.

Võõrsõnade esimene täht on G, B või D.

Me oleme harjunud hääldama K, P ja T, siis kipuvad ka G, B ja D eesti suus olema pigem tugevad häälikud.

„Banaan“ on eesti keeles võõrsõna. See on arvatavasti tulnud Aafrikast hispaania või portugali keele kaudu. Just Aafrikas nägid eurooplased esimest korda banaanipuid.

Osa teadlasi arvab, et sõna „banaan“ pärineb hoopis araabia keelest. Seal tähendab see sõrme.

- **Kas banaan ja sõrm on sarnased? Miks?**
- **Kas banaanikimp ja käsi on sarnased? Miks?**
- **Mille poolest erineb sinu sõrm banaanist? Ütle vähemalt kolm erinevust.**

KAS TEADSID?

Vanal ajal oli banaani nimetus ladina keeles *musa sapientum*. See tähendas „tarkade vili“.

